

Abstract. The theoretical aspects of psychological readiness of teachers for professional activity are considered in the article, the specificity of psychological readiness of teachers for work in the conditions of introduction of the inclusive approach in modern system of education is defined. The essence and structural components of teachers' readiness for professional activity in an inclusive classroom are analyzed, the specifics of the problem of teachers' psychological readiness to work in the conditions of educational inclusion are considered.

Key words: inclusive education, psychological readiness, professional activity, inclusive readiness, inclusive competence, children with special needs.

Постановка проблеми. У форматі розвитку гуманістичного суспільства і ратифікації конвенції ООН з право осіб з інвалідністю, а також надання всім дітям права на навчання, гарантованого Конституцією України, виникла необхідність в підготовці педагогічних кадрів, які працюють в умовах інклюзивної освіти.

Інтеграція дітей з особливими освітніми потребами у звичайні освітні установи – це світовий процес, в який залучені всі високорозвинені країни.

В Україні, на жаль, як і в усьому світі, гостро стоїть проблема соціалізації та навчання дітей з ООП. В силу особливостей розвитку ці діти вимагають до себе індивідуального підходу, особливої чуйності і уваги педагогів [2, с.117].

Готовність до педагогічної діяльності є складовим компонентом професійної компетентності педагогів у питаннях навчання і розвитку учнів з особливими освітніми потребами різної специфіки, готовність до якісної взаємодії з батьками;

Найчастіше діти з ООП відчувають страх, безпорадність, скутість в спілкуванні з однолітками, боячись зіткнутися з насмішками і неадекватною реакцією дітей. Здорові діти часто буває неготові до такої взаємодії, так як стикаються з ним вперше. І тут найважливіше завдання, що стоїть перед педагогом, крім освітнього, - забезпечити доброзичливу взаємодію всіх дітей в класі [1, с. 59-60].

Вирішити таку складну виховну і соціальну проблему педагог може тільки будучи сам готовий до особистісної та педагогічної взаємодії з дітьми з

ООП та щиро налаштованим на успіх позитивної взаємодії в дитячому колективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики організації освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами охоплюють такі аспекти:

- Інтеграція дітей з ООП в освітній простір школи (Э. Бараль, І. Возняк, Л. Годовникова);
- Особливості співпраці вчителя інклюзивного класу з сім'ями дітей з особливими освітніми потребами (М. Буйняк, С. Миронова, Н. Плохотнюк) [3];
- Підготовка педагогічних працівників до роботи з дітьми з ООП (Н. Мельник, Т. Гавтіліна, Л. Чехрай, І. Калініченко) [8];
- Розвиток системи спеціальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами (А. Гордеева, К. Бондар) [7].
- Залучення можливостей волонтерського руху до впровадження інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти (В. Гладуш) [5].

Мета нашої роботи: визначити теоретичні аспекти психологічної готовності вчителів до роботи в інклюзивному класі.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку суспільства постало питання про надання рівних прав на освіту і соціальну адаптацію для всіх дітей, в тому числі і для дітей з ООП. Тому сьогодні вирішується питання про можливість підготовки педагогів, що володіють «новим типом професіоналізму» і готових до педагогічної діяльності в умовах інклюзивної школи.

Професійна діяльність педагога в умовах інклюзії неможлива без психологічної готовності вчителя до роботи дітьми з ООП. В. Гладуш зазначає, що «...Україна має свої історичні традиції, економічні умови, ментальні особливості розвитку системи освіти, тому не може сліпо скопіювати досвід інших країн» [6, с. 75]. Готовність до педагогічної діяльності вчителів в умовах

інклюзивної освіти є багатогранний (багатокомпонентний) феномен, заснований на педагогічній компетентності та любові до дітей.

Викладання в умовах інклюзії вимагає від педагога не тільки глибоких знань, але і витримки, здатності швидко реагувати в складних ситуаціях, високої саморегуляції та емоційної стійкості.

Готовність до роботи в умовах інклюзивної освіти визначається не тільки психологічною підготовкою, але в першу чергу психологічною готовністю до роботи з дітьми з ООП [3, с. 234].

Психологічна готовність як особлива форма психічного стану людини, що виражається в готовності суб'єкта до діяльності в певних умовах є складним особистісним утворенням, вимагає тривалого формування в ході цілеспрямованого навчання та включає в себе:

- ціннісно-мотиваційні;
- когнітивні;
- операційні;
- афективні складові [8].

Найбільш важливим компонентом є ціннісно-мотиваційний, який визначає усвідомлену особистісну готовність педагога до роботи в умовах інклюзивної освіти.

Когнітивний компонент дає уявлення про теоретичну підготовленість педагога до інклюзії. Операційний компонент окреслює можливості застосування у практичній діяльності спеціальних педагогічних технологій і підходів. Афективний компонент визначає почуття і емоції, саморегуляцію педагога в умовах інклюзивної освіти та своєчасну профілактику емоційного вигорання.

Розглянемо основні психолого-педагогічні вимоги до вчителя інклюзивного класу, які закріплені в професійному стандарті вчителів:

- вміння відчувати і розуміти потреби дитини;

- здатність до забезпечення сприятливих умов в освітньому середовищі для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів;
- здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів;
- здатність надавати домедичну допомогу учням;
- здатність до попередження і протидії булінгу, різним проявам насильства;
- здатність до проектування осередків навчання, виховання та розвитку учнів в освітньому середовищі;
- вміння вчасно розпізнавати серйозні особистісні проблеми учня;
- вміння взаємодіяти з батьками, соціальними органами і психолого-педагогічним колективом школи, відстоюючи освітні інтереси дитини [8].

Таким чином, ми бачимо, що вимоги, до допрофесійної компетентності вчителя-переметника, орієнтовані на особистісні освітні потреби кожного учня. Виходячи з цього перехід до інклюзивної освіти спрямований на виявлення і розвиток індивідуальних освітніх потреб кожного учня, доступного для всіх дітей, не представляється неможливим [9, с.147].

На наш погляд, для успішної реалізації інклюзивної освіти в першу чергу повинна змінитися громадська думка щодо людей з обмеженнями здоров'я. Паралельно з проектом інклюзивної освіти має реалізовуватися проект доступного соціального середовища для людей з обмеженнями.

Психолого-педагогічна готовність до інклюзивної освіти педагогів – це система професійно-значущих якостей особистості, соціальних установок, мотивації, знань, умінь та навичок, необхідних для реалізації психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП в інклюзивному закладі.

Про психолого-педагогічну готовність свідчать такі показники, як толерантне ставлення до людей з проблемами у розвитку, високий рівень

емпатії, перевага установок на альтруїзм та працю та сформованість уявлень про форми, методи і засоби роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Важливість психологічної підготовки педагогів доведена, адже мотивація вчителя щодо інклюзії, впевненість у її правильності та доцільності як форми навчання дітей з ООП буде сприяти підвищенню його професійної компетентності. Психологічну готовність педагога до інклюзивної освіти слід розглядати як «інтегровану здатність особистості, яка включає систему мотивів, станів, знань, умінь і навичок, певного досвіду вчителя, особистісних якостей, які забезпечують успішну педагогічну діяльність».

Висновки. Психологічна готовність педагогів до інклюзивного навчання дітей з ООП є комплексним утворенням ціннісних орієнтацій та якостей особистості, що забезпечують мотиваційну готовність педагога до взаємодії з дітьми з ООП, його здатність до реалізації професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання.

Психологічна готовність передбачає наявність психологічних задатків, які завдяки спеціальній підготовці можуть трансформуватися в професійні компетенції, фахові знання, уміння і навички, необхідні вчителю для роботи з дітьми з ООП.

На даному етапі необхідно приділити пильну увагу підготовці молодих педагогів з урахуванням специфіки їх майбутньої професійної діяльності. Педагоги повинні отримувати не тільки достатню теоретичну підготовку в галузі корекційної та спеціальної педагогіки і психології, але і мати можливість на практиці вивчати позитивний досвід організації інклюзивного навчання.

Список використаних джерел

1. Бараль Э.Ю. Интеграция детей с ограниченными возможностями в образовательное пространство школы // vsemmiroom@mtu-net.ru 12.2000
2. Буйняк М. Г. Особливості співпраці вчителя інклюзивного класу з сім'ями учнів. Проблеми сучасної психології: зб. наук. пр. Кам'янець-Подільський, 2016. Вип. 34. С. 59-68.
3. Буйняк М. Г., Миронова С.П., Плохотнюк Н.С. Професійна компетентність керівника як умова створення інклюзивного простору закладу. Актуальні питання

- корекційної освіти (педагогічні науки): зб. наук. праць / за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори2006, 2018. Вип. 11. С. 233-241.
4. Возняк І.В. Интеграция детей с ограниченными возможностями в образовательный процесс: начальная школа / И.В. Возняк, Л.В. Годовникова. – Волгоград: Учитель, 2011. – 87 с.
  5. Гладуш В.А. Інклюзивний освітній процес і волонтерство: досвід співпраці / В. А. Гладуш // Народна освіта. – Електронне наукове фахове видання №3 (24) 2014. – Біла Церква, 2014 [Режим доступу]: http://narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2581
  6. Гладуш В.А. До питання формування професійної компетентності педагога інклюзивного закладу // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». 2015 № 1(9), - с. 73-79. ISSN 2222-5501 <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2015/1/12.pdf>
  7. Гордеева А.В. Реабилитационная педагогика: от теории – к практике. Монография. М., 2001. – 321 с.
  8. Калініченко І. О. Моделювання процесу підготовки педагогічних працівників закладів освіти до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища: http://isp.roipro.pl.ua/article/view/212520/pdf_80
  9. Рєстр професійних стандартів [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv>
  10. Теорія і практика інклюзивної освіти [навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К. М.– [2-ге вид., доп.]. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. – 170 с.

Матеріали подані в авторській редакції